

Sluipend proces catastrofaal voor de vogels

Door F. O. P. de Boer

Het staat er met de vogels en hun natuurlijke omgeving niet best voor in Nederland. Onze avifauna krijgt enorme klappen te verwerken. Ik hoef maar te refereren aan het verdwijnen van „De Beer” en de gevaren van pesticiden en ruilverkaveling. In dit artikel wil ik echter de aandacht vragen voor minder spectaculaire aanslagen op natuurgebieden. Ik spits het toe op Den Haag en omstreken, omdat dit gebied mij het best bekend is. Het blijkt dat hier, vooral de laatste tien jaren, een „sluipend” proces aan de gang is, dat catastrofaal is voor de vogels. Keer op keer geeft men een klein stukje natuur prijs. Keer op keer is dat natuurlijk vervelend, maar ook weer niet zó belangrijk, dat je er van wakker ligt. Zet men echter alles wat verloren gegaan is, of zal gaan, op een rijtje, dan is het resultaat ontstellend.

Ik wil in dit stuk summier aangeven op welke wijze parken, duinen en polders zijn aangetast. Ik zal er twee terreinen uitlichten voor een wat uitvoeriger bespreking, om aan te tonen hoe ernstig de situatie is. Met dit artikel wil ik niet alleen alarm slaan. Daarom geef ik als slot van dit betoog een aantal suggesties over de mogelijkheden die de natuur- en vogelbescherming nog resten.

Parken

De „Stad van Groen en Bloemen” knabbelt al jaren stukken van haar parken af. Hiervoor komt natuurlijk niets in de plaats, want Den Haag is, zoals dat heet „vol”. Toen in 1968 de Benoordenhoutseweg verbreed moest worden, ging dit ten koste van het Haagsche Bos. De aanleg van een pijpleiding eveneens. In de Scheveningse Bosjes (tegenover Madurodam) werd een grote parkeerplaats aangelegd. Een belangrijk stuk van het park „Oostduin” ging eraan wegens de bouw van een enorm kantoor. Een tweede kantoor hier is „in de pen”. Het Hubertuspark ging voor een groot deel verloren door de aanleg van de Wittebrugviaducten. De zuiveringsinstallatie van het zgn. Zeeleidingsproject (verwerking en afvoer van stadsvuil) kwam onder de Bosjes van Poot

te liggen. Hiervoor werd een groot stuk bos gekapt. Nu de ondergrondse installatie er is, ligt het terrein braak. De gemeente weet nog niet wat ze er mee gaat doen. Maar nieuwe bomen komen er in ieder geval niet. Het bos „Ockenburgh” was uiteraard een ideale plaats voor de bouw van een crematorium.

Duinen

De Monsterse Duinen (tussen Kijkduin en Monster) werden enige jaren geleden het slachtoffer van werkzaamheden, waarvan de bedoeling en het nut mij is ontgaan. Bulldozers egaliseerden grote oppervlakten. Vrachtwagens brachten bergen afval en stadsvuil. Het fietspad naar Monster werd afgesloten en opgebroken, evenals het er parallel aan lopende wandelpad. Voordat deze werkzaamheden begonnen, broedden hier vrij veel wulpen en scholeksters. De huidige aanblik is troosteloos.

De Westduinen (tussen Scheveningen en Kijkduin) hebben op een andere manier te lijden gehad. Een flink deel van deze duinen was bebost met dennen. Dit kwam het landschap zeer ten goede en bovendien bleken allerlei vogels deze bosjes zeer op prijs te stellen. De bomen waren echter voor een deel aangetast door de zeewind en de dennenscheerder (een insect). Nu vinden vogels vrijwel nergens zoveel voedsel als in zieke bomen. Wij hoopten dan ook dat men hier de natuur zijn gang zou laten gaan. De bomen werden echter toch gekapt. Tien jaar uitstel was mogelijk geweest en in de tussentijd had men voor andere aanplant kunnen zorgen. De Westduinen zien er nu erg kaal uit. De duinen ten noorden van Den Haag lijken zich te onttrekken aan de geschetste devaluatietendens. Onbedreigd is het gebied toch niet, helaas. Ik hoef hierbij alleen maar te wijzen op het hardnekkige vasthouden van sommige instanties aan het idee van een Zuidhollandse kustweg. Een idee dat — bij uitvoering — rampzalige gevolgen zal hebben voor de drinkwatervoorziening, de recreatie en de vogels.

Polders

In de omgeving van Den Haag zijn sinds de tweede wereldoorlog natuurlijk veel polders verdwenen ten gevolge van de bouw van complete nieuwe wijken. Binnen de gemeentegrenzen hadden we er echter nog twee over. In 1969 zijn ook deze vrijwel geliquideerd. Maar niet met de bedoeling er huizen op te bouwen. De Segbroekpolder ligt ten zuiden van Kijkduin. Het Zeehospitium kijkt er op uit. Ik denk, dat het 4 ha groot is. Gelegen aan de rand van de stad en vlak achter de duinen was het ornithologisch geen geweldig terrein, maar wel interessant. Steevast broedde er in de lente een paartje grutto's. Het aantal kievitpaartjes schat ik op dertien. Er zat altijd wel een koppeltje patrijzen, die overigens ook soms tot broeden kwamen. Een torenvalk in de lucht en een blauwe reiger aan de slootkant, dat was ook steeds vaste prik. In de vroege herfst leefde het er van de kleine zangvogeltjes. Op een half dozijn watersnippen kon je dan ook steeds rekenen. In de zomer en de herfst van 1969 is men hier begonnen met de aanleg van zgn. „kunstduinen”. Dit zijn hopen puin en afval, afgedekt met een laagje zand. Ze moeten de wind wegnemen voor de aan de rand van de polder gelegen sportvelden. Op het

resterende stuk heeft de camping „Ockenburgh” zijn zinnen gezet. Zo gaat dat. De avifauna van de Madepolder, die gelegen is nabij Loosduinen, wil ik wat verderop bespreken, maar hier volgt alvast de historie van de ondergang van dit gebied. Waar nu het kassencomplex „Kraaienstein” ligt moet straks een gelijknamige Haagse woonwijk komen. De tuinders worden schadeloos gesteld met land... in de Madepolder. Drie veeboeren, elk pachter van zo'n 5 ha weiland, moeten hiervoor wijken. De grond was eigendom van de gemeente, die echter niet in staat was de tuinders uit te kopen. Of dit niet wilde.

Karakteristiek van twee verloren gebieden

Het Uilenbosch was nauwelijks een ha groot en lag in het midden van de Westduinen. In november 1963 werd 40 % ervan weggekapt en in december 1965 volgde nog eens plm. 35 %. Het resterende kwart stelt niet veel meer voor.

Haagse ornithologen zeiden dat in het Uilenbosch alle in Nederland voorkomende spechtsoorten waren gezien. Wat de grote bonte, de kleine bonte en de groene specht betreft, kan ik dit uit eigen ervaring bevestigen. Waarheidsgetrouwe getuigenissen zijn er m.b.t. de middelste bonte en de zwarte specht. Het bos lag midden in de trekroute. Dit was er de oorzaak van dat het er, vooral in de maanden augustus tot oktober, meestal wemelde van de goudhaantjes, grauwe en bonte vliegenvangers, gekraagde roodstaartjes, kuifmezen, zwarte mezen en boomkruipers. In deze tijd kon je er ook langs de bosrand de houtsnip zien fladderen. In het voorjaar herhaalde dit zich allemaal, zij het minder massaal. Acht jaar geleden zag je hier ook regelmatig de koekoek nog. Houtduiven en (vooral de laatste vijf jaar) turkse tortels waren er haast te veel. Niet zelden vond je er een in geplukte en deels geconsumeerde toestand aan de rand van het bos. Welke stootvogel hier dan bezig was geweest hebben we nooit kunnen ontdekken. Het meest bekend was het bos om zijn ransuilen. Op 21 januari 1966, toen het grootste gedeelte al omgehakt was, trof ik er zelfs nog een gezelschap van 13 exemplaren aan. Dat jaar kwam er ook nog een paartje tot broeden. Waarschijnlijk was dit de laatste keer, want sindsdien is het restant bos opengesteld voor het publiek. De ransuilen werden toen zeldzaam. De laatste keer dat ik er hier een zag was 23 juli 1969.

De Madepolder was een gebied waar je élk seizoen verrassingen kon verwachten. Het was een van die weinige stukjes uitbundige natuur, waar je als stedeling van genieten kon, zonder dat je ver van huis hoefde te gaan. Er nestelden 10 à 15 paartjes grutto's. Ik heb ze destijds geteld voor de KNNV. Scholeksters zag je er ietsje minder, maar de Kievit was weer goed voor meer dan het dubbele van het aantal gruttonesten. Tureluurnesten heb ik er nooit gevonden, maar ik ben dan ook geen fanatiek zoeker. Als je er begin mei echter zo'n 35 telt hier, dan mag je wel aannemen, dat ook zij tot de broedvogels van de polder behoorden. In het hooiland vonden ook elk voorjaar een paartje zomertaling en een paartje slobend een goed plekje. Begin zomer zag je overal jonge vogels en de eerste groepen Kieviten. Druk werd het in augustus en september. Dan streken er vaak grote groepen goudplevieren neer en

kon je rekenen op watersnippen, witgatjes en kemphaantjes. Deze laatste natuurlijk in geringer aantal. In de kou van februari 1963 zagen we er brand- en rietganzen. Enige winters achtereen kwam steeds wel af en toe de blauwe kiekendief over. Blauwe reigers zaten er in elk seizoen, zelfs als de sloten bevroren waren. Soms meer dan tweëntwintig, meestal een stuk of zes. Nu deze polder verdwijnt zal de reigerkolonie in de Vogeltuin Ockenburgh, die nog niet zo lang in bezit is van de Haagse Vogelbescherming, wel definitief onbewoond blijven. In april had je er vaak de beflijsters op doortrek, en dan ben ik de boerenzwaluwen nog vergeten, en ook de leeuweriken, de rietzangers en de wulp. Vele vogelliefhebbers zullen ongetwijfeld deze opsomming kunnen aanvullen, want volledig is hij beslist niet. Hopelijk veroorzaakt het wel een lichte schok bij de lezer, als hij zich realiseert dat dit alles momenteel — geruisloos — aan het verdwijnen is. Zonder protest en — wat erger is — zonder compensatie.

Wat te doen

Op dit moment zijn alleen de natuurgebieden ten noorden van Den Haag nog intact. Daar vinden we nog de Waterleidingduinen, Meyendel, Kijfhoek en Bierlap, de Wassenaarse parken en de schitterende Duivenvoordense Polder. Wie voorkomen wil dat de door mij geschetste ontwikkeling verder voortgaat, zal zich in moeten zetten voor het behoud van juist deze gebieden. Als de tekenen niet bedriegen zal dit nog een hard gevecht worden ook.

Tegelijkertijd moet men de creatieve weg bewandelen. Er staan twee projecten op stapel in de omgeving van Den Haag, die voorzien in de aanleg van grote recreatieparken. „Midden-Delfland” komt tussen Delft en Vlaardingen te liggen en tussen Den Haag en Zoetermeer is ’ ’s-Gravenwoude” ontworpen. De geschiedenis van het Amsterdamse Bos heeft geleerd dat de „stille recreatie” en de vogels bij dit soort plannen heel goed aan hun trekken kunnen komen. Men kan flinke stukken bos aanleggen en zorgen dat er afgesloten vogeltuinen en drassige weilandjes komen. In deze tijd moet men er echter wel iets aan doen.

- *F. O. P. de Boer, Jutfaseweg 148, Utrecht*